

N:o 1.

Af Herr Carlson: Om ett skyndsammare offentliggörande af Riksdagens protokoll.

Behovet af åtgärder för ett skyndsammare offentliggörande af Riksdagens förhandlingar är nu mera så erkänt, att all utförligare bevisning i detta hänseende torde vara öfverflödig. Frågan om *sättet* att säkrast vinna detta viktiga mål har ock vid sistlidne riksdag genom två tillfälliga Utskotts utredning och båda Kamrarnes diskussioner förts så mycket framåt, att det må tillåtas åter upptaga denna fråga der hon då stadnade, och vid det som då yttrades fästa en hemställan till denna Riksdag.

De svårigheter, som vid sistlidne riksdag mötte antagandet af de då väckta förslagen, voro hufvudsakligen trenne. Man ansåg, att ett så stort antal snabbskrifvare som erfordrades, icke fanns att tillgå. Tryckeriernas arbetskrafter befunnos icke tillräckliga; och slutligen yttrades från flera sidor betänkligheter mot utgifvandet af en särskild, kortfattad redogörelse, såsom föranledande dubbelt arbete och betydliga kostnader.

Hvad först beträffar bristen på erforderligt antal snabbskrifvare, torde denna svårighet nu mera vara afhjelpat, sedan en under sistlidna sommar hållen undervisningskurs beredt förstärkning i detta afseende. De, till en del ganska betydliga tryckeriföretag, som under det förflutna året kommit i gång, böra gifva ökad tillfälle att få tryckeriarbete med skyndsamhet verkställt. I anledning af de svårigheter, som mötte förslaget om utgifvandet af en kortare, särskild redogörelse, synes det vara bäst att låta detta förslag falla och deremot söka åstadkomma en mera tillfredsställande ordning vid offentliggörandet af sjelfva protokollen.

Att döma af den erfarenhet, som i andra länder vunnits, och efter de upplysningar, som af sakkunnige personer kunnat inhemtas, skulle ett antal af tjugu eller tjugutvå snabbskrifvare, således ungefär lika med det som nu vanligen antages, blifva för ändamålet tillräckligt, i synnerhet om de af dessa tjänstemän, som tillhörde den ena Kammaren, finge, när behof deraf uppstode och förhållandena det medgafve, biträda i den andra. Ett visst antal reservnotarier, förslagsvis fyra, vore erforderligt, för att vid inträffande förfall äfvensom när, såsom inemot riksdagens slut, arbetena starkt hopade sig, inträda i tjänstgöring. Förkortas den tid, efter hvilkens förlopp notarierna böra aflösa hvarandra — och ingenstädes, som jag tror, är denna tid så lång som hos oss — så att hvar par komme att tjänstgöra t. ex. en fjerdedels timme i sender, så synes uppsättningen af diskussionerna under ett plenum kunna vara fulländad redan en timme efter sammanträdet slut. Fördelas derefter kontrolleringsarbetet emellan tre öfvernotarier, så bör protokollet, t. ex. för ett förmiddagsplenum, kunna vara färdigt senast påföljande morgon. Att den tid, under hvilken yttrandena nu äro tillgängliga för justering af talarne, äfvensom tiden för justering af den s. k. protokollsstommen, kan undergå förkortning, torde med skäl kunna antagas. Om slutligen ändamålsenliga åtgärder vidtagas för skyndsammare verkställande af tryckningen, så skulle protokollen säkert vida hastigare än förr och i de flesta fall några få dagar efter hållen diskussion kunna vara i allmänhetens händer.

Men härtill erfordras, först, för att åstadkomma enhet och sammanhållning, att en föreståndare anställs, som har ledningen af det hela, tillika med ansvaret för protokollens uppsättning, hvarjemte uppsigten öfver tryckningens verkställighet äfven bör vara lagd i hans hand; vidare, att kontrollnotarierna aflönas så, att de må kunna följa riksdagsarbetets hela gång och göra sig väl bekanta med utskottsbetänkandena, innan dessa förekomma till afgörande i Kamrarna och alltid vara närvarande vid diskussionerna; att arvudet för de snabbskrifvande notarierna, hvilka skulle få en mera ansträngande tjänstgöring, äfven förhöjes, samt att, på det erforderligt antal snabbskrifvare städse må finnas för Riksdagen att tillgå, en kurs i stenografi anordnas före hvarje riksdag. Föreståndaren äfvensom reservnotarierna synas böra tillhöra Riksdagens kansli och således tillsättas af Kansli-deputerade.

Om *en* person öfvervakar denna verksamhet från början till slut, med rättighet att närmare ordna arbetena och med skyldighet att ansvara för deras jemna och raska gång, så bör det hela antaga en mera fast och bestämd hållning. Om bestyret med protokollens tryckning skiljes från bihangets, så kunna äfven åtgärder för denna trycknings skyndsamma verkställighet äfvensom en förändrad anordning af sättet för protokollens utgifvande med större lättbet vidtagas.

De bestämmelser, som af 1870 års Riksdag vidtogos angående aflöningen för de i Kamrarne och Utskotten äfvensom i Riksdagens kansli anstälde tjänstemän, torde väl, i anledning af de förändrade förhållanden som efter denna tid inträdt, i allmänhet böra underkastas en revision, hvartill initiativet, enligt hvad städse varit vanligt, tillhör Herrar Talmän och Kansli-deputerade. I fråga om tillsättandet af tjänstemän, som förut ej funnits, äfvensom om arvodesförhöjning för en ny anordnings införande, hoppas jag likväl, att det icke skall anses oriktigt, om den enskilde ledamotens motionsrätt i dessa särskilda punkter begagnas.

Då vid sistlidne riksdag, bland andra skäl mot bifall till mitt då väckta förslag, anförts äfven det, att tiden för Riksdagens sammanvaro redan vore allt för långt framskriden, för att en förändring skulle kunna sättas i verket, har jag trott mig böra begagna första tillfälle för att göra en förnyad hemställan i ämnet och får nu vördsamt föreslå:

att till aflöning för en föreståndare, som bör utöfva närmaste uppsigten öfver arbetena med protokollens uppsättning äfvensom öfver protokollens tryckning, måtte anslås ett arvode till lika belopp med det som bestämmes för Kamrarnes sekreterare;

att, under förutsättning att anordningar vidtagas för ett skyndsammare offentliggörande af Kamrarnes protokoll, förste notariernas aflöning måtte utgå med 15 kronor och notariernas med 12 kronor för dag;

att erforderligt anslag till reservnotariers anställande och aflöning måtte ställas till Kansli-deputerades förfogande; samt

att för meddelande af undervisning i stenografi under tiden intill näst kommande riksdag ett belopp af 600 kronor måtte anvisas.

Att den hittills varande ordningen för offentliggörande af Riksdagens förhandlingar bör undergå en förändring, lär icke betvivlas. Jag vill i detta afseende blott erinra om ett enda faktum, hvilket i diskussionen i denna fråga vid sistlidne riksdag anfördes, nemligen att början af protokollet för den 24 Mars då utdelades först den 5 påföljande Maj. Hvarje steg, som togs till undanrödjande af ett förhållande, hvilket, såsom en i dessa ämnen väl bevandrad talare vid sistlidne riksdag uttryckte sig, "icke har sitt motstycke i något annat civiliseradt land", måste innebära en förbättring. De föreslagna förändringarne äro afsedda att föra denna förbättring så långt som vid för handen varande förhållanden kan ske. Först den derigenom vunna erfarenheten kan gifva tillförlitlig ledning för de åtgärder, som möjligen vore att ytterligare vidtaga.

Det bör slutligen anmärkas, att, om de i fråga satta förändringarne i allmängörandet af Riksdagens förhandlingar orsaka en ökad kostnad, denna kostnad likväl bör, åtminstone till någon del, ersättas genom blifvande tillökning i afsättningen, hvilken i Danmark t. ex. är flerfaldigt större än här. Denna synpunkt, ehuru långt ifrån den förnämsta, bör dock icke helt och hållet lemnas å sido.

Förbehållande mig att få till Utskottet inkomma med de ytterligare upplysningar i ämnet, som kunna anses erforderliga, och förvissad, att, om en förändring finnes nödig i en eller flera delar af hvad ofvan föreslagits, densamma af Utskottet vidtages, får jag anhålla om remiss af denna motion till Stats-Utskottet.

Stockholm den 19 Januari 1875.

F. F. Carlson.

*Redogörelse för protokollsföringen, kansligöromålens bedrifvande
m. m. vid Danska Riksdagen.*

Allt arbete, som vid Svenska Riksdagen förrättas af Kamrarnes och Utskottens kanslier, är i Danmark öfverlemnadt åt en *Byrå*, vid hvilken följande tjenstemän äro anställda: en byråchef, en sekreterare i Landstinget, 3 revisorer, 14 stenografer, 14 stenografassistenter, 4 korrekturläsare, 3 byråassistenter, en kassör, en utdelare af "Rigsdagstidenden" med hans medhjelpare samt i öfrigt ett visst antal vaktmästare och andra till betjening och lokalernas vård nödiga personer. — Härvid må emellertid anmärkas, att sekreterare-befattningarne, så väl i Utskotten som uti Thingen, bestridas af för ändamålet utsedde ledamöter af Riksdagen.

Arbetet i Byrån är mellan ofvan uppräknade tjenstemän fördeladt på följande sätt:

Byråchefen, som på förslag af Förmännen antages och afskedas af Riksdagen och är pensionsberättigad embetsman, har att under Förmännen och efter deras närmare anvisning besörja alla till Riksdagens Byrå hörande göro-

mål, att förestå boksamlingen och arkivet, att öfvervaka räkenskapsföringen samt hålla tillsyn öfver Riksdagens lokaler och inventarier, äfven under den tid, då Riksdagen icke är samlad. Han har att tillse, det samtliga tjänstemän riktigt uppfylla sina åligganden, samt att öfvervaka att tryckeriet på ett tillfredsställande sätt fullgör sina förpligtelser. För närvarande är han äfven skyldig att, när deraf göres behof, deltaga i revisionen af Folkethingets Tidende. Byråchefen har nu en fast lön af 2,500 kronor samt ett dagligt arvode af 6 kronor från 14 dagar före Riksdagens öppnande till en månad efter dess slut, hvarjemte han på senare tiden åtnjutit ett årligt anslag af 600 kronor, med vilkor att meddela offentlig undervisning i stenografi.

Landstings-sekreteraren, som antages och afskedas af Landstinget på förslag af dess förman och likaledes är berättigad till pension af staten, besörjer, med biträde af en revisor, revision af Landstingets Tidende och uppgör registren till båda Thingens Tidender, samt har dessutom att utföra hvad som af Landstingets Förman särskildt kan varda honom ålagdt. Vid blifvande vakans torde denna tjänstebefattning komma att indragas och hans göromål med afseende å Landstingets Tidende öfverlemnas åt en vanlig revisor; uppgörandet af registren komme i sådant fall att öfverlätas åt byråchefen mot ett särskildt honorarium. Landstings-sekreteraren har en fast lön af 2,000 kronor och 6 kronor om dagen från Riksdagens början till dess slut.

Revisorerne hafva att genomgå de af stenograferne upptecknade föredragen och uti dem vidtagna nödiga redaktionsförbättringar, innan de lemnas till tryckeriet; uti anförandenans innehåll må alldeles icke några ändringar göras. Tjenstgöringen är mellan dem så fördelad, att en biträder Landstings-sekreteraren med revisionen af Landstingets förhandlingar, och två revidera Folkethingets Tidende. De äro alla, hvar och en inom sitt Thing, på en gång närvarande vid sammanträdena och dela efter desammas slut arbetet mellan sig. Detta skall af dem bedrifvas så, att redogörelserna för förhandlingarna, hvilka efter hand sändas till tryckeriet, kunna vara fullständigt aflemnade om aftonen efter sammanträdet eller senast näst dags morgon. (Härvid bör bemärkas att sammanträdena i allmänhet börja kl. 1 e. m. och endast undantagsvis räcka så länge som till kl. 5, hvarjemte aftonsammanträden sällan förekomma.) När en ledamot sjelf har genomgått sitt föredrag, skall revisorn tillse, att inga förändringar uti innehållet blifvit företagna. Har sådant skett skall han anmäla förhållandet för Byråchefen, hvilken hemställer till vederbörande Förmans afgörande, huruvida den gjorda förändringen öfverensstämmer med det sagda eller icke och sålunda bör få kvarstå eller ej. Då Byråchefens öfriga göromål numera icke tillåta honom att taga del i revisionen af Folkethingets förhandlingar, och då Landstings-sekreterarens plats, såsom förut är nämndt, förmodligen kommer att indragas, så måste i framtiden Revisorernes antal ökas till fem (5 i Folkethinget

och 2 i Landstinget). Det har nemligen icke ansetts lämpligt att hvarje Revisor om dagen har mer än $1\frac{1}{2}$ timmes diskussion att genomse, hvilket dock anses kräfvat minst 5—6 timmars arbete efter sammanträdet slut. För närvarande erhålla två af Revisorerna 12 kronor och den tredje 10 kronor dagligen från riksdagens öppnande till 8 dagar efter dess slut. Då båda Thingen hålla möte samma dag eller ett af dem håller två möten, erhålla Revisorerna dubbel aflöning.

Stenograferne hafva att uppteckna allt hvad som under sammanträdena inom Riksdagens båda afdelningar yttras. De äro indelade två och två i sju partier. Hvert parti sitter vid protokollet en fjerdedels timme, hvarefter stenograferen för dechiffriering af det skrifna och hvila har på sig från $\frac{1}{2}$ till $1\frac{1}{2}$ timme, beroende på huruvida sammanträden hållas samtidigt i båda Thingen eller icke. Hålles möte blott i ett af Thingen, arbeta alla stenograferne i detta, äro deremot båda Thingen samlade, tjenstgöra de i båda, enligt den ordning som förut bestämmes af Byråchefen och angifves genom en särskildt upprättad och anslagen lista. I förra fallet är protokollet fullständigt aflemnadt till Revisorerna $1-1\frac{1}{2}$ timme efter mötets slut, i senare fallet åter först 2—3 timmar efter sammanträdet slut i det Thing, som sist åtskildes. Det åligger de stenografer, under hvilkas tjenstgöringstid ett möte afslutas, att derom underrätta Byråchefen. Aflöningen utgår för 5 stenografer med 10 kronor, för 5 med 8 kronor, för 3 med 6 kronor och för 2 med 4 kronor om dagen från riksdagens öppnande till 8 dagar efter dess slut. I likhet med Revisorerna erhålla äfven stenograferne dubbel aflöning, då mer än ett sammanträde eger rum under loppet af en dag.

Stenografassistenterne skola uppteckna de hållna föredragen efter stenografernes diktamen och fördelas derföre af Byråchefen mellan desse, så att hvar och en af dem har sin assistent. De öfvervara äfven turvis med det parti, som de äro tilldelade, diskussionerna för att derigenom vinna den färdighet, som erfordras för att med tiden blifva stenografer, samt för att genom sina egna uppteckningar stödja de mindre öfvade, yngre stenograferne. De åtnjuta alla 2 kronor om dagen, så länge riksdagen varar, och erhålla dubbel aflöning under samma vilkor som Revisorerna och stenograferne.

Korrekturläsarne hafva att besörja allt för Riksdagens räkning förefallande korrekturarbete. Deras arbetstid är i allmänhet från kl. 8 f. m. till kl. 8 e. m., under hvilken tid två af dem alltid skola vara i Byrån närvarande; hvar och en är dock ej förpligtigad att göra tjenst mer än 3 timmar i sender. När till följd af deras försummelse någon omtryckning måste företagas, erlægga de en plikt till den för Byråns vaktmästare och betjening inrättade understöds-kassa. Tre af dem erhålla i aflöning 6 kronor om dagen från riksdagens öppnande till 8 dagar efter dess slut, och en åtnjuter under samma tid ett dagtraktamente af 5 kronor.

Byråassistenterne utföra efter Byråchefens anvisning allt i Byrån före-

kommande arbete, deri äfven inbegripen all renskrift för Utskottens räkning. Byrån är under riksdagens sammanvaro öppen från kl. 9 f. m. till kl. 9 e. m., under hvilken tid eu af byråassistenterne turvis skall vara tillstädes, när intet möte eger rum; under sammanträdena deremot skola de alla vara närvarande. Mellan riksdagarne är byrån öppen en timme dagligen, då en af assistenterne, mot eu godtgörelse af 2 Kronor om dagen, är närvarande för att biträda Byråchefen med förefallande göromål, såsom ordnande af Utskottens och arkivets handlingar, deras registrerande m. m. Från 14 dagar före riksdagens öppnande till en månad efter dess slut åtnjuta två byråassistenter 8 kronor och den tredje 6 kronor dagligen.

Kassören, som skall vara i byrån närvarande under riksdagarne två timmar dagligen och mellan dem en timme i veckan efter Byråchefens närmare bestämmelse, besörjer upptagande och utbetalande af de belopp, som af Thingens förmän anordnas. Efter hvarje sessions slut aflemnar han Riksdagens räkenskaper behörigen verifierade. Sedan räkenskaperna blifvit genom en af Förmännen dertill antagen person reviderade, framläggas de af Byråchefen för Förmännen. Kassören uppgör derefter ett utdrag af dem, hvilket införes i "Rigsdagstidenden". Hans aflöning är bestämd till 8 kronor om dagen under riksdagarne och 200 kronor för tiden mellan desamma.

Utdelaren af Rigsdagstidenden emottager från tryckeriet alla trycksaker och tillser, att han får dessa på rätt tid och i riktig upplaga. Han besörjer falsningen och öfverlemnar derpå det bestämda antalet exemplar till byrån och till posten. Han får icke utlemna något utan Byråchefens order. Hans aflöning utgår med 4 Kronor om dagen; till hans biträde är anställd en medhjelpare med 2 kronor 66 öre i dagtraktamente under riksdagarne.

Den vid riksdagen i öfrigt anställda tjänstepersonal utgöres af 11 vaktmästare, 2 eldare, en lamptändare, en vedbärare, en nattvakt och 3 hjälpqvinor.

Hvad ofvan anförda lönebelopp beträffar, så har det blifvit af Byråchefen upplyst, att desamma, hvilka blifvit bestämda för flera år tillbaka, numera anses otillräckliga och derföre snart torde komma att förhöjas med 10—20 procent.

Samtliga tjänstemän, utom Byråchefen och Landstings-sekreteraren antagas af Förmännen på Byråchefens förslag; ingen må utan förmännens tillstånd under pågående riksdag lemna sin tjänst. Tjänstemännen kunna afskedas efter en månad förut skedd uppsägning. Härifrån undantagas dock stenografassistenterne, hvilka antagas för hvarje särskild riksdag af Byråchefen och af honom kunna afskedas, sedan de åtta dagar förut blifvit från sina befattningar uppsagde. För att bereda nödig tillgång till stenografassistenter och stenografer hålles af Byråchefen hvarje år en kurs i stenografi, hvarför af Riksdagen

gens kassa utgår ett bidrag af 600 kronor; hvarje deltagare i kursen erlägger dessutom en afgift af 10 kronor. Efter kursens slut pröfvas eleverne af Byråchefen och Revisorerna. Profvet består uti skrifning efter diktamen under 5 minuter, och de hvilka uppnå en snabbhet af 100 ord i minuten kunna vinna anställning såsom stenografassistenter. Sedan de tjenstgjort i denna befattning och aflagt ett ytterligare prof, utvisande en skrifhastighet af inemot 150 ord i minuten, kunna de vid inträffande ledighet befordras till stenografer. Såsom sådana antagas helst personer, som idkat juridiska och statsvetenskapliga studier.

Riksdagens förhandlingar tryckas i "*Rigdagstidenden*", som består af: "Forhandlingar paa Landstinget", "Forhandlingar paa Folkethinget" och "Tillæg til Rigsdagens Forhandlingar." Den sista afdelningen, motsvarande Bihanget till svenska Riksdagens protokoll, delas åter i tre delar, nemligen: "Tillæg A", innehållande propositioner och motioner, "Tillæg B", upptagande Utskottens betänkanden, och "Tillæg C", innefattande de af Thingen beslutade lagförslag m. m. (motsvarande svenska Riksdagens skrivelser). För sättet, hvarpå förhandlingarne upptecknas och bringas i behörig form, är förut redogjort; här må endast anmärkas beträffande ledamöternes justeringsrätt, att sådan icke finnes dem i någon lag medgifven, och att endast de, som framställa uttrycklig önskan att få genomse sina anföranden, erhålla dem sig tillställda. Yttrandena skola emellertid då å förut bestämd tid, senast påföljande morgon, återsändas till Revisorerna, som derefter hafva att tillse, att inga förändringar uti talets innehåll blifvit vidtagna. Huru man förfar, i fall sådana ändringar likväl blifvit gjorda, är förut omuämndt. Enligt uppgift från danska Byråchefen har det under riksdagssessionerna icke plägat förekomma mer än två å tre gånger, att någon ledamot anmält missnöje mot den tryckta uppfattningen af föredragen, och dervid har alltid vederbörande förman afgjort saken till förmån för stenograferne och ogillat anmärkningen.

En af de ändamålsenligaste och mest efterföljansvärda detaljerna af det danska riksdagsarbetet är det sätt, hvarpå tryckeriförhållandena äro ordnade. Allt tryckningsarbete för Riksdagens och Regeringens räkning utföres nemligen på ett enda tryckeri, hvars egare under Riksdagens samvaro får disponera ett särskildt tryckeri, beläget inom sjelfva Riksdagens lokal. Uti denna tryckerilokal, der intet arbete annat än för Regeringen och Riksdagen får utföras, skall alltid finnas minst två snällpressar och en handpress och så mycket stil, som erfordras, bland annat, till 40 hela ark i Rigdagstidendens format. Denna tryckes uti åttasidiga ark (halfark) af imperial-oktav-format, och till de delar deraf, som innehålla Thingens förhandlingar användes kompakt "bourgeois", med 60 rader på sidan, utom öfverskrifter och signatur nedtill på sidan, och hvarje rad innehållande 86 "n". Enligt nu gällande kontrakt är priset för sättning och

och tryckning af ett dylikt ark i 1200 exemplar 22 Kronor 65 öre (papperet oberäknadt).

Tryckeriet skall påskynda det arbete, som utföres för Riksdagen, så mycket som möjligt. Hvert nummer (=ark) af Rigsdagstidenden skall vara utsatt och aflämnadt i korrekturafdrag senast två timmar efter emottagandet af manuskriptet dertill (natten dervid frånräknad). Dock må nummerantalet icke öfverstiga 6 om dagen för begge Thingen tillsammans. För hvarje timme som arbetet genom försummelse, antingen å sättarens eller tryckarens sida eller af hvilken annan orsak som helst, fördröjes, skall tryckeriet erlægga en plikt af 10 kronor. När så undantagsvis begäres, skall tryckeriet vara förpligtadt att arbeta äfven om natten (från kl. 8 e. m. till kl. 7 f. m.) och på helgdagar efter kl. 12 middagen, mot en förhöjd betalning af 50 procent för det sålunda utförda arbetet. En väsendtlig besparing uti danska statens tryckningskostnader åstadkommes derigenom, att författningssamlingen eller "Lovtidenden" tryckes uti samma format och med samma stil som tillägget till Rigsdagstidenden. Till följd häraf kan ett lagförslag, sedan det en gång blifvit satt uti regeringens proposition, förblifva stående och användas så väl uti Tillæg C till Rigsdagstidenden, upptagande Riksdagens skrivelser, som ock uti Lovtidenden eller författningssamlingen. Sålunda har man att bekosta endast en sättning af samma sak, då man hos oss ofta nog får betala 3 à 4, då ett lagförslag eller annan handling oförändrad skall tryckas uti Kongl. Maj:ts proposition, Utskottets betänkande, Riksdagens skrivelse och slutligen i Svensk Författningssamling.

Prenumerantantalet å Rigsdagstidenden plägar uppgå till mellan 4 och 500.

Danska statens utgifter för byråpersonal, tryckning, papper, bokbindning och skrifmaterialier uppgingo under riksdagssessionen 1873—1874, som varade nära fem månader, till ungefär 71,500 kronor.